

Автореф
166

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ДОМБРОВСЬКА НАТАЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК [665,013:658.77]:332

РЕГІОНАЛЬНА СИСТЕМА ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ ОЛІЄЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ

08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса 2016

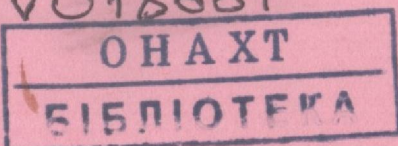
Дисертацією є рукопис.
Робота виконана в Одеській національній академії харчових технологій
Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор
Савенко Ігор Іванович,
Одеська національна академія харчових
технологій,
завідувач кафедри менеджменту і логістики.

Офіційні опоненти: - доктор економічних наук
Войт Сергій Миколайович,
ДП «Виробниче об'єднання Південний
машинобудівний завод ім. О.М. Макарова»,
генеральний директор;

- доктор економічних наук, доцент
Мінакова Світлана Михайлівна,
Одеський національний морський університет,
доцент кафедри системного аналізу і логістики;

v018687

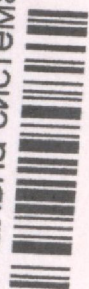

Захист відбудеться **10 червня 2016 р. о 10⁰⁰ годині** на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, аудиторія А-234.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, читальний зал

Крупіца І.В.

ОНАХТ
Автореф
Регіональна система

v018687

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Однією з найбільш значимих теоретичних і практичних проблем розвитку економіки України в XXI столітті є забезпечення ефективної інтеграції в глобальний економічний простір, динамічне нарощування виробничого, експортного та транзитного потенціалів національної економіки. Серед інших країн світу Україна має найбільш сприятливий природний, людський, геополітичний і ресурсний потенціал для розвитку харчової промисловості, раціональне використання якого забезпечило б їй провідне місце на світовому й регіональних продовольчих ринках. Сьогодні олієжировий комплекс України є єдиним сектором аграрного виробництва, де, завдяки запровадженню економічних заходів регулювання ринку, встановлено баланс економічних інтересів держави, сільськогосподарської та переробної сфер виробництва та внутрішнього споживача. Олійно-жирове виробництво відноситься до бюджетоформуєчих галузей аграрного сектора з потужним експортним потенціалом, яка динамічно розвивається. При цьому глобалізація світового господарства висуває жорсткі вимоги щодо міжнародної спеціалізації відкритих національних економік.

Активний рух України та її агропродовольчої сфери до інтеграції з ринками країн ЄС за прогнозними даними має забезпечити національним суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності вагомі здобутки, хоча на цьому шляху виникає чимало прихованих митно-тарифних перешкод, що дестабілізують експортно-імпорتنі операції.

Проблеми інтеграції національного логістичного середовища в міжнародні логістичні мережі досліджувалися такими вченими, як О. Гармаш, І. Кондратюк, Є. Крикавський, Т. Прокоф'єва, С. Лавров, Р. Ларіна, М. Постан, І Савенко, М. Тараканов, Н. Чухрай та ін. На регіональному рівні питання транспортно-логістичного обслуговуванні досліджували С. Войт, І. Іртищева, В. Лагодієнко, С. Мінакова, Т. Стройко, В. Ткаченко та ін. Однак, невирішеними залишаються питання місця і ролі регіональних логістичних систем у функціонуванні експортних логістичних ланцюгів продукції олійно-жирової галузі, тенденцій і закономірностей їх розвитку, вплив на їх конкурентоспроможність.

Актуальність даного дослідження зумовлена недостатнім ступенем розробки теоретико-методичних підходів та прикладних рекомендацій щодо удосконалення механізму з підтримки регіональними логістичними системами експортних ланцюгів продукції олієжирової галузі. Це і зумовило обрання теми дисертаційної роботи та структурно-логічну систему побудови дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Одеської національної академії харчових технологій в межах теми «Розробка теоретичних та методологічних засад сталого та безпечного розвитку агропродовольчої сфери України» (номер державної реєстрації 0114U005039). Внесок автора полягає у розробці положень та методичних рекомендацій щодо удосконалення структури логістичних активностей регіональних систем з обслуговування

експортних ланцюгів продукції олієжирової галузі.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування та розробка теоретичних засад, науково-практичних рекомендацій щодо підтримки регіональними логістичними системами експортних ланцюгів продукції олієжирової галузі України.

Для досягнення означеної мети були поставлені та вирішені такі завдання:

- розширити категоріальне поле теорії розвитку продуктивних сил і регіональної економіки за рахунок уточнення тлумачення поняття «регіональна логістична система»;
- систематизувати нормативно-правову базу логістичного обслуговування регіональними системами експортного ланцюга продукції олієжирової галузі;
- визначити вплив логістичних витрат на формування та реалізацію експортного потенціалу олієжирової галузі України;
- здійснити регіональну оцінку розвитку та сучасного стану оліє жирової галузі;
- обґрунтувати вплив регіональної системи торгівельно-логістичного обслуговування олієжирової галузі на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків;
- визначити особливості формування регіональних логістичних модулів експортних ланцюгів продукції олієжирової галузі
- дослідити особливості інфраструктурного забезпечення припортових регіонів логістичними активностями з перевалювання харчових наливних вантажів на борт суден-танкерів;
- розробити програму оптимізації логістичних витрат в підсистемі транспортування залізничним та автомобільним транспортом рослинних олій регіональними логістичними системами;
- розробити методика розрахунку комплексного тарифу щодо надання послуг із зберігання насіння та олій регіональними виробничо-логістичними комплексами та терміналами з перевалювання харчових рідинних вантажів в портах перевалювання.

Об'єктом дослідження виступають процеси транспортно-логістичного обслуговування експортних потоків олієжирової галузі регіональними інфраструктурними активностями.

Предметом дослідження є теоретико-методичні положення і науково-практичні аспекти транспортно-логістичного обслуговування експортних потоків олієжирової галузі регіональними інфраструктурними активностями.

Методи дослідження. Теоретичною та методичною основою дисертаційної роботи є фундаментальні положення економічної науки, теорії управління, роботи провідних вітчизняних і закордонних учених у сфері управління і логістики. У процесі дослідження були використані сучасні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: *історичний* – при дослідженні виникнення, формування і розвитку олієжирової галузі; *термінологічний* – при вивченні історії термінів «регіональна логістична система»; «регіональна система транспортно-логістичного обслуговування»; «експортний потенціал країни»; *системного підходу* – при комплексному

дослідженні інтегрованих структур, діючих у олієжировій галузі, для виявлення тенденцій, превалюють в галузі; *синтетичний (узагальнення), аналізу та синтезу* – при обґрунтуванні теоретичних положень і принципів формування механізму функціонування перевалювальних терміналів; *ієрархічної класифікації* – для групування підприємств залежно від ознак та виконуваних функцій; *статистичні методи (спостереження, статистичного групування, обробки і порівняння даних, динамічних рядів)* – при вивченні динаміки валового збору олійних культур, виробництва рослинних олій, жмиху, макухи.

Інформаційною базою дослідження послужили законодавчі акти Верховної Ради України, Укази Президента України, розпорядження Кабінету Міністрів України, офіційні статистичні матеріали, результати досліджень вітчизняних і закордонних учених, а також досвід, результати проведених автором досліджень, матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в розвитку теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо транспортно-логістичного обслуговування експортних потоків олієжирової галузі регіональними інфраструктурними активами.

вперше:

– обґрунтовано концепцію трансформації структури ланцюгів з експорту соняшникової олії шляхом формування регіональних виробничо-логістичних комплексів, що здатні забезпечити рівні конкурентні можливості всім учасникам ринку та унеможливають введення в ланцюг неякісної продукції;

удосконалено:

– методику оптимізації логістичних витрат з переміщення рослинних олій від виробників до регіонального виробничо-логістичного комплексу та до порту перевалювання на борт суден-танкерів на основі програми «Розрахунок логістики»;

– класифікацію експортних ланцюгів з перевалювання харчових наливних вантажів в Україні за критерієм власності на матеріальні потоки в макрологістичних системах, якими виступають інтегровані структури з виробництва, переробки та експорту олійних культур;

– методику розрахунків з надання послуг зберігання насіння та олій регіональними виробничо-логістичними комплексами та терміналами з перевалювання харчових рідинних вантажів, шляхом застосування комплексного тарифу з розвантаження, зберігання та перевалювання на борт танкерів;

– класифікацію регіонів в залежності від формування потоків продукції олієжирової галузі на: регіони із започаткування матеріальних потоків (внутрішніх та експортних), транзитивних регіонів, припортових регіонів з активностями зберігання та перевалювання рослинних олій на борт суден, самодостатніх регіонів.

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категорійний апарат в частині уточнення сутності поняття «регіональна логістична система», що визначена як механізм з надання підтримки профільним видам економічної діяльності в регіоні та транзитним

логістичним потокам завдяки інфраструктурі регіону на основі комплексної взаємодії природно-кліматичних, інноваційних та людських ресурсів;

- класифікація виробничих витрат в розрізі трансформаційних трансакційних та логістичних. Останні об'єднують групу витрат з переміщення, зберігання матеріальних та супутніх з ним потоків: фінансових, інформаційних та сервісних, формуючи групу витрат з виділенням витрат, пов'язаних з роботою з замовником, що в подальшому стане основою для розробки моделі розрахунку пропорції розподілу збуту продукції підприємства-виробника між ланцюгами постачань різного рівня;

- класифікація регіонів України в залежності від насиченості переробними підприємствами, на основі чого виділено три групи областей (А,В,С), на основі якої найбільш перспективними для розміщення виробничо-логістичних комплексів визначено області, які ввійшли до групи А та групи В.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблені в ході дослідження методичні підходи та рекомендації щодо підтримки регіональними логістичними системами експортних ланцюгів продукції олійно-жирової галузі на етапі перевезення її від заводу-виробника в порт призначення в Україні мають практичне застосування.

Результати дисертаційного дослідження використано в практичній діяльності: Бюро регіонального розвитку Одеської обласної державної адміністрації (довідка № 17-14-16/178 від 18.01.2016 р.); Іллічівського олійножирового комбінату (довідка № 537/1 від 05.10.2015 р.); на портових комплексах з перевалювання рослинних олій ВКФ «ОЛІР» ЛТД (довідка № 1020/1 від 20.10.2015р); експедиторських та транспортних компаніях - товаристві з обмеженою відповідальністю «Алькоста Юрейн» (довідка № 42/15 від 08.10.2015р), товаристві з обмеженою відповідальністю «Євро трейдінг груп» (довідка № 08102015/3 від 08.10.2015р.); Миколаївського обласного фонду підтримки підприємництва (довідка № 8-600-7/377 від 18.12.2015 р.). Окремі положення роботи можуть використовуватися в навчальному процесі Одеської національної академії харчових технологій при викладенні дисциплін «Логістика», «Міжнародні транспортні перевезення» (довідка №7 від 27.01.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійно виконаною роботою, в якій викладено авторський підхід до вирішення теоретико-методичних і практичних проблем з виробничого та транспортно-логістичного обслуговування олієжирової галузі регіональними виробничими та логістичними активностями. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використано лише ті положення, які отримано автором самостійно.

Апробація результатів дослідження. Наукові результати дослідження оприлюднені автором на конференціях, семінарах, нарадах, серед яких найбільш важливими були: міжнародна конференція «International sunflower oil symposium» (Китай, м. Шанхай, 14-15 жовтня 2015 р.); міжнародна конференція International Scientific Conference Modern transformation economics and management in the era of globalization (Литва, м. Клайпеда, 29 січня 2016 р.);

III Міжнародна науково-практична конференція «Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття» (м. Одеса, 8-9 жовтня 2015р.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження відображено в 11 публікаціях, у т.ч. в 2 колективних монографіях, у 5 статтях у наукових фахових виданнях, в 1 статті у виданні України, що внесено до міжнародних наукометричних баз та у 3 матеріалах конференцій загальним обсягом 2,2 друк. арк., в тому числі автору належить 1,8 друк. арк..

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи викладений на 210 сторінках друкованого тексту, у тому числі основного матеріалу – 197 сторінок, 40 таблиць та 17 рисунків, список використаних літературних джерел охоплює 168 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено зв'язок з науковими програмами, темами і планами, сформульовано мету, об'єкт, предмет та задачі досліджень, визначено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про їх реалізацію, особистий внесок автора, апробацію результатів дослідження.

У першому розділі «**Теоретико-методичні засади транспортно-логістичного обслуговування регіональними системами олієжирової галузі**» розглянуто: теоретико-методичні засади визначення сутності поняття регіональні логістичні системи; нормативно-правову базу забезпечення функціонування експортного ланцюга продукції олійно-жирової галузі в Україні, вплив логістичних витрат на формування та реалізацію експортного потенціалу олійно-жирової галузі України.

Розвиток регіональних логістичних систем, інфраструктури регіонів та інформаційно-комунікативних засобів тієї чи іншої країни здійснюють серйозний вплив на її експортні можливості. При цьому інфраструктура являє собою сукупність галузей та видів діяльності, яка забезпечує виробництво, внутрішнє споживання та експорт надлишків означеного ресурсу за кордон (агропромислове виробництво, транспортний комплекс, система зберігання та перевалювання ресурсу в місцях виробництва та в портах, зв'язок, енергетика, система підготовки кадрів, тощо).

Доведено, що останніми роками взаємозв'язок українського і світового ринків олійних культур та продуктів їх переробки стає все тіснішим, що пов'язано з поглибленням процесів міжнародного поділу праці та входженням України до числа світових лідерів з виробництва насіння соняшнику та продуктів його переробки (соняшникової олії, макухи та шроту). З даної точки зору підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності олієжирової галузі та забезпечення її конкурентоспроможності на зовнішніх ринках в умовах євроінтеграції набуває надзвичайно важливого значення. Проведене

дослідження дало змогу автору надати власне бачення сутності поняття «регіональні логістичні системи», які визначено як механізми з надання підтримки профільним видам економічної діяльності завдяки інфраструктурі регіону на базі природно-кліматичних, інноваційних та людських ресурсів.

Активний рух України до інтеграції із світовими ринками, за прогнозними даними, має забезпечити національним суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності вагомі здобутки, не зважаючи на приховані митно-тарифні перешкоди, які дестабілізують експортно-імпорتنі операції. Адаптація нормативно-правової бази України до світових нормативів – процес довготривалий, оскільки передбачає пошук оптимального балансу між правами та зобов'язаннями, можливими вигодами і втратами для вітчизняної економіки.

Основним поштовхом до розбудови олійєжирового комплексу слід вважати прийнятий в 1999 році Закон України №1033XIV «Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур», яким запроваджувалось введення експортного мита на насіння соняшнику в розмірі 23 %, тим самим дещо зменшивши темпи нарощування експорту. В подальшому експортне мито було скорочено до 17 % на умовах FOB і до останнього часу залишалось на відповідному рівні.

Важливим є визначення наслідків впровадження в законодавство України положень щодо олії, які містяться у Директиві Ради від 8 травня 2000 року про заходи захисту від впровадження на територію Спільноти організмів, шкідливих для рослин або рослинних продуктів, та від їхнього поширення на території Спільноти (2000/29/ЄС). Регламенті (ЄС) № 178/2002 Європейського Парламенту та Ради від 28 січня 2002 року що встановлює загальні принципи і вимоги законодавства щодо харчових продуктів, створює Європейський Орган з безпеки харчових продуктів і що встановлює процедури у питаннях, пов'язаних із безпекою харчових продуктів: Регламент Ради (ЄЕС) № 1881/2006 від 19 грудня 2006 року про встановлення максимального рівня вмісту певних забруднюючих речовин у продуктах харчування: Регламенті (ЄС) № 396/2005 Європейського Парламенту від 23 лютого 2005 року про максимальні обмеження залишків пестицидів у харчовій продукції і кормах рослинного і тваринного походження, та який вносить зміни до Директиви Ради 91/414/ЄЕС.

Сучасна економічна наука значну увагу фокусує на витратах підприємств, галузей та національних економік. Жодне підприємство не має повністю «закритого» циклу виробництва, і рано чи пізно йому доведеться виходити на ринок для отримання необхідних ресурсів.

Зростаюча тенденція підвищення загальних витрат у порівнянні із зростанням загальних доходів, підвищення собівартості продукції, зниження ефективності бізнесу разом із зростанням рівня конкуренції зумовили практичну значимість і актуальність управління логістичними витратами експортних ланцюгів з метою підвищення ефективності логістичних систем. Наявність достовірної інформації про логістичні витрати, чіткий порядок їх відображення в кінцевих результатах створюють діючі стимули ефективної діяльності.

У другому розділі «Оцінка олієжирової галузі як домінанти соціально-економічної стабільності регіонів» розглянуто глобалізаційні процеси та продовольчі проблеми сучасного світу, проведено аналіз функціонування підприємств олієжирової галузі України та її регіонів як домінанти макрологістичної системи експорту соняшникової олії, здійснено регіональну оцінку розвитку та сучасного стану олієжирової галузі та визначено особливості формування логістичних модулів експортних ланцюгів продукції олієжирової галузі.

Результати аналізу тенденцій на світовому ринку продукції олієжирової галузі показали, що у світі прослідковується зростання виробництва рослинних олій. Найбільш популярними видами є пальмова й соєва олії – їх долі у структурі світового виробництва складають відповідно 34,5 і 26,6 %. Рапсова олія займає третє місце із часткою в 15,4 %. Соняшникова олія займає четверте місце із часткою 8,73 % і є найпоширеніша на Україні. Найбільшими споживачами рослинної олії у світі є Індія й Китай. На Індію доводиться 16,3 % усіх світових імпорتنих поставок рослинної олії, а на Китай – 15%. Друге місце посідає Євросоюз із часткою 14,3%, де споживання олії, розраховуючи на душу населення, значно вище, чим у Китаї або Індії. Також значне місце у світовому імпорті рослинної олії займають такі країни, як США, Малайзія, Пакистан і Єгипет – їх частки становлять відповідно 6,7; 4,5; 3,6 і 3,5% .

Україна є стратегічним гравцем на світовому ринку рослинних олій. В сегменті «соняшникова олія» займає ряд років поспіль лідируюче положення. Природо-ресурсний потенціал більшості регіонів України повністю задовольняє потреби в природних ресурсах, що потрібні для безперебійного функціонування структурних елементів олійно-жирової промисловості (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка площ, з яких зібрано соняшник в розрізі топ 10 регіонів України за 2010-2015 роки, тис. га

	2010	Рейтинг	2011	рейтинг	2012	рейтинг	2013	рейтинг	2014	рейтинг	2015	рейтинг
Україна	4525,8		4716,6		5081,7		5090,1		5212,2		5166,2	
області												
Дніпропетровська	559,4	1	492,8	2	533,2	2	515,8	2	558,1	2	536,3	2
Донецька	429,3	4	432,1	4	454,0	5	445,1	4	411,0	6	316,8	7
Запорізька	571,2	2	609,4	1	595,1	1	552,6	1	578,9	1	536,1	3
Кіровоградська	417,4	5	464,7	3	481,6	4	507,1	3	544,8	3	547,8	1
Луганська	362,8	7	359,3	7	362,1	8	365,9	8	296,8	9	308,4	9
Миколаївська	396,6	6	382,0	5	467,7	3	437,5	5	459,1	4	475,6	4
Одеська	227,4	10	301,5	9	393,7	6	380,5	7	371,8	7	418,0	5
Полтавська	236,7	9	233,8	10	241,5	10	250,3	10	284,3	10	315,2	8
Харківська	434,7	3	374,4	6	386,6	7	391,5	6	429,4	5	402,8	6
Херсонська	294,1	8	323,1	8	354,7	6	296,1	9	312,4	8	300,6	10
Інші області	596,2	-	743,5	-	811,5	-	947,7	-	965,6	-	1008,6	-

*Складено і розраховано автором на підставі даних статистичного збірника України «Рослинництво України», 2015

Кращими ґрунтами для соняшнику є типові чорноземи, темно-каштанові, сірі лісові суглинки та перегнійно-карбонатні. Отже, найсприятливіші умови для вирощування соняшнику в степовій і частково лісостеповій природних зонах. Це – рентабельніша культура українського землеробства. Найбільші посіви соняшника в Дніпропетровській, Запорізькій, Кіровоградській областях. У 2015 році максимальними посівними площами соняшнику відзначилася Кіровоградська область. Одеська область впевнено входить в топ 10 областей України за розмірами посівних площ соняшнику. За даними Державної служби статистики у 2015 році за рівнем виробництва соняшнику Одеська область посіла сьоме місце.

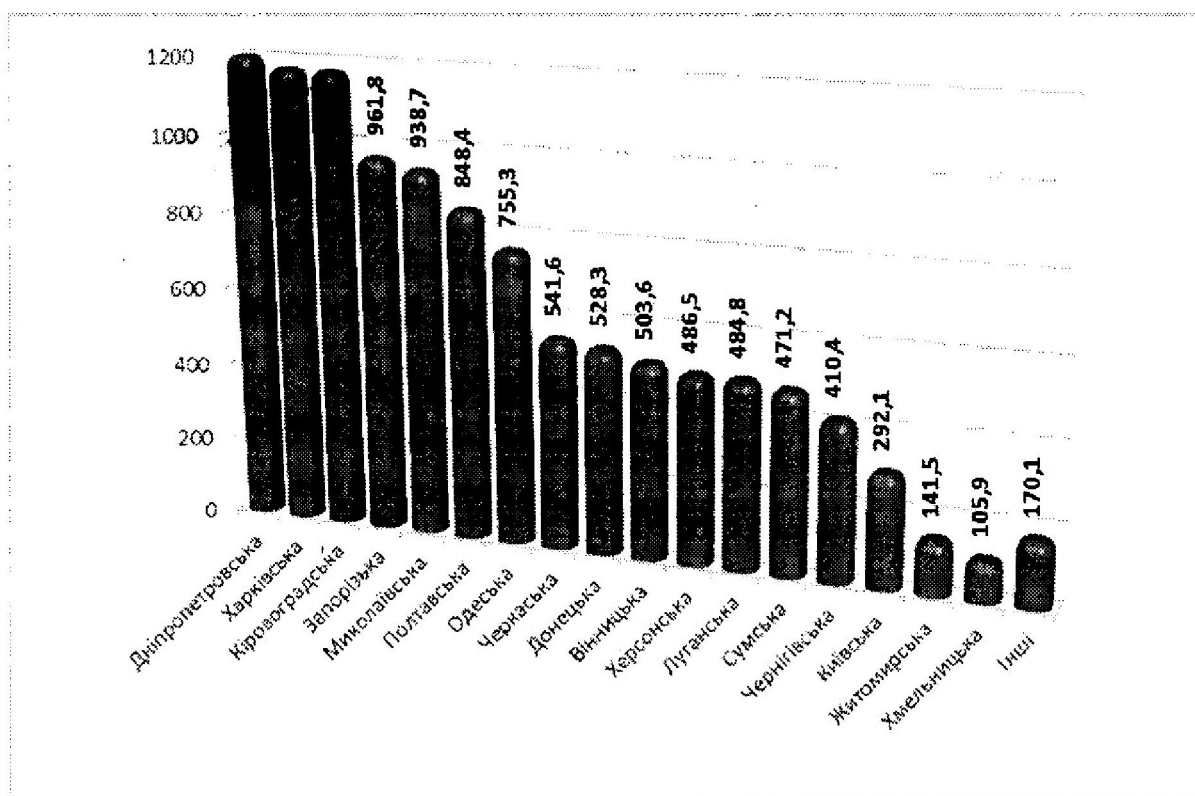

Рис. 1. Рейтинг регіонів України 2015 року за рівнем виробництва соняшнику (тис. т) [Побудовано автором на підставі даних статистичного збірника України «Рослинництво України», 2015]

Для аналізу рівня конкуренції на українському ринку застосовано метод вимірювання концентрації ринку за допомогою індексу Херфіндаля-Хіршмана. Розрахунки показали, що індекс знаходиться в діапазоні $1000 < \text{HHI} \leq 1800$, і даний ринок станом на 2014 рік відноситься до помірно концентрованого ринку (концентрація на ринку середня).

Враховуючи те, що олія соняшникова відноситься до найважливіших продуктів промислового виробництва, на прикладі Одеської області нами досліджено залежність валового регіонального продукту від рівня виробництва олії соняшкової нерафінованої та її фракцій. Графічне представлення залежності валового регіонального продукту (млн грн) від рівня виробництва олії (тис. т) для Одеської області (рис. 2) наочно демонструє рівень

апроксимації функціональної залежності за допомогою полінома третього ступеня до реально існуючої залежності. Так, за умови збереження попередніх умов розвитку, зміна валового регіонального продукту (млн грн) майже на 59 % залежить від рівня виробництва олії (тис. т) в Одеській області.

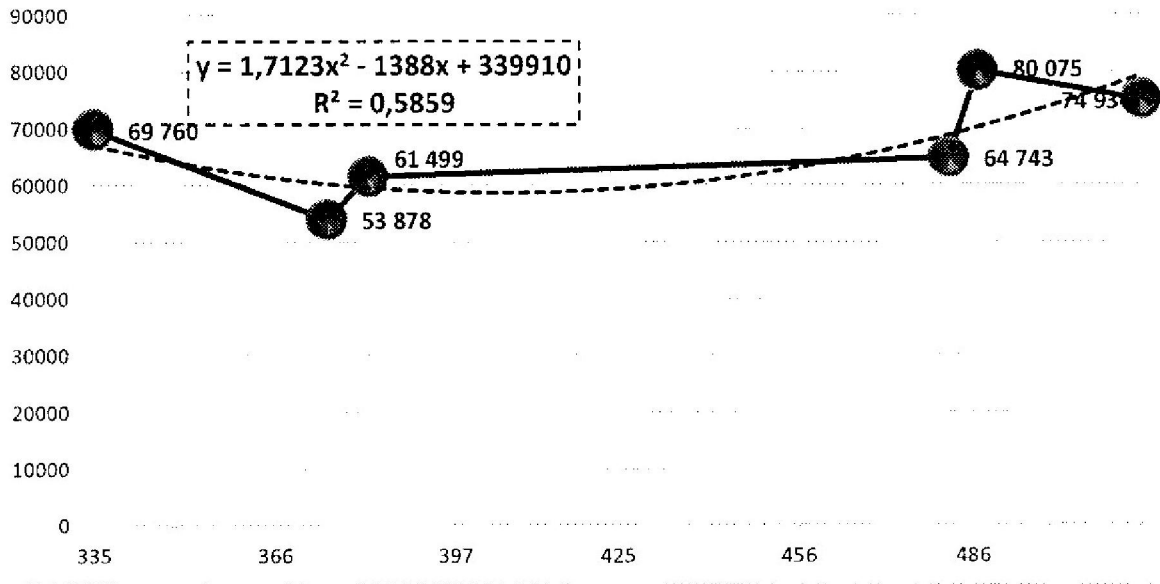

Рис. 2. Залежність валового регіонального продукту (млн грн) від рівня виробництва олії (тис. т) для Одеської області

Провівши аналіз потужностей із зберігання рослинних олій, визначено, що в Україні зберігання рослинних олій здійснюється на заводах виробників або в регіональних портових терміналах в момент накопичення та відвантаження. Наявність достатньої кількості складів - ємностей для зберігання дозволяє активніше впливати на ціноутворення шляхом стримування продажів або активізації продажів у потрібний ціновий період. Ємності по зберіганню рослинних олій на заводах виробників в Україні становлять близько 140 тис. тонн, що в цілому задовольняє потреби виробників у складських потужностях.

Внутрішнє споживання соняшникової олій складає біля 12 відсотків, лівова частина продукції експортується. В більшості випадків експортний ланцюг замикають морські перевезення, які більш вигідні з точки зору витрат на одиницю переведеної продукції на умовах Срт-Порт або FOB. У відвантаженні рослинних олій через порти задіяне більше 40 компаній, які фрахтують танкери для перевезення не тільки власних вантажів, але й інших компаній, ділячи з ними фрахт. Визначено, що в Україні шлях олій від заводів-виробників до споживачів проходить по наступній схемі: виробництво – зберігання на складах заводів-виробників – транспортування територією країни до портів перевалювання – накопичення в логістичних хабах судових партій – перевалювання на борт суден – морське транспортування – споживач.

В Україні 9 портів ведуть перевалку харчових наливних вантажів. Можливості портів з відвантаження рідинних продуктів становлять 5,6 млн. тонн на рік, при загальному резервуарному парку в портах 604 тис. т одночасного зберігання. Із цього видно, що між портами існує серйозна конкуренція за експортні потоки рослинних олій.

Аналіз тенденцій та закономірностей розвитку експортних ланцюгів дає змогу стверджувати, що експортні ланцюги з перевалювання харчових наливних вантажів – олій можна виокремити в три групи.

Першу групу представляють компанії які сформували власні експортні ланцюги. Представником першої групи може виступати група компаній «Кернел» – найбільша в Україні вертикально інтегрована агропромислова компанія, лідер українського ринку бутильованої соняшникової олії. Загальна потужність переробки насіння соняшнику на заводах компанії становить 2,2 млн. на рік. Портові потужність з перевалювання рослинних олій сягають більше 500 тис. тонн на рік. Увесь прибуток від діяльності експортного ланцюга залишається в компанії.

Другу групу представляють компанії, які не мають в своєму складі хоча б одного власного елемента в структурі експортного ланцюга. Представником виступає ВАТ «Миронівський хлібопродукт», який не має у своєму складі власних потужностей в портах з накопичення та перевалювання олій на борт танкерів. Названа функція передається на аутсорсинг. Відповідно частина прибутку від діяльності експортного ланцюгу відходить до логістичних хабів, які виконують означену функцію.

Третю групу складають підприємства які просувають продукцію методом толінгової системи. Сутність функціонування толінгової системи полягає в тому, що ініціаторами експортного ланцюга виступають експедиторські чи експортно-орієнтовані компанії.

При даній системі розподіл прибутку від експортної діяльності розподіляється в залежності від величини доданої вартості в ціні продукту.

У третьому розділі **«Вектори оптимізації інфраструктурного забезпечення регіональних топологічних зон об'єктами логістичної активності»** розроблено методичні рекомендації щодо оптимізації логістичних витрат в експортному ланцюзі соняшникової олії шляхом розробки економіко-математичної моделі оптимізації транспортних витрат макрологістичної експортної системи соняшникової олії на засадах логістики.

Доведено, що малі підприємства переробляють, згідно різних джерел, від 7 до 20 % валового збору олійних культур, використовуючи пресову технологію переробки, не маючи власних лабораторій для аналізу готової продукції і ні практично, ні теоретично не в змозі самотужки експортувати власну продукцію за кордон, а реалізують її на внутрішньому ринку чи експедиторським компаніям чи потужним гравцям ринку для подальшого перепродажу. Відповідна структура ланцюга виробництва та реалізації соняшникової олії представлена на рис.3.

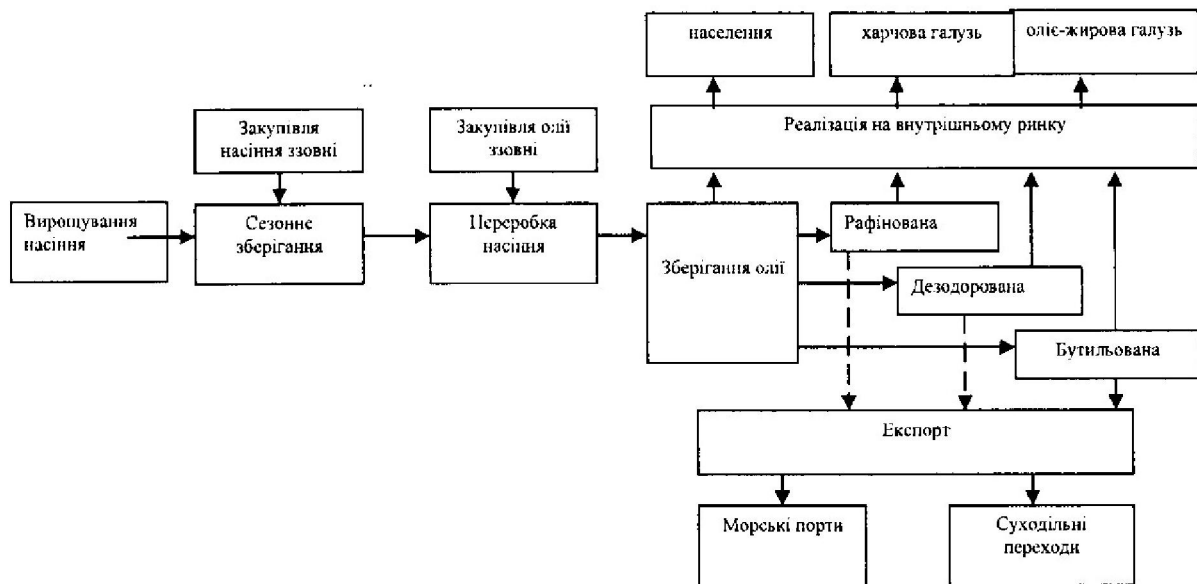

Рис. 3. Структура ланцюга виробництва та реалізації соняшникової олії

На основі останніх досліджень фонду «Ефективне управління», що здійснювались в 2013 році змінилась п'ятірка лідерів національного рейтингу конкурентоспроможності. Одеська область потрапила до першої п'ятірки і посіла 3-є місце, обігнавши Донецьку та Дніпропетровську області й витіснивши з першої п'ятірки Київську область. За загальним індексом конкурентоспроможності бал Одеси відповідає 72-му місцю у глобальному рейтингу 148 країн світу. Такий результат порівнюваний з результатами Угорщини, Росії та Еквадору. Відповідно, за даними 2009-2013 років, врахувавши закономірності зміни індексу конкурентоспроможності нами побудовано лінії тренду та визначено оціночне значення індексу конкурентоспроможності на кінець 2015 року та прогнозне для 2016 року (рис. 4).

Проведені розрахунки показали, що при інших рівнозначних умовах, можна передбачити, зростання індексу конкурентоспроможності Одеської області до 4,18 за підсумками 2015 року. Нами обґрунтовано залежність регіонального індексу конкурентоспроможності на прикладі Одеської області від рівня виробництва олії соняшникової нерафінованої та її фракцій. При цьому нами побудовано парну модель залежності індексу конкурентоспроможності регіону від рівня виробництва олії, результати якої показують, що за умови збереження попередніх умов розвитку, зміна індексу конкурентоспроможності регіону майже на 73 % залежить від рівня виробництва олії (тис. т) в Одеській області.

Проведене дослідження ролі регіональних систем у транспортно-логістичному обслуговуванні олійножирової галузі доводить:

По-перше, необхідність удосконалення структури експортних ланцюгів шляхом доповнення їх структури регіональними виробничо-логістичними

комплексами. Застосувавши АВС-аналіз, виділено три групи областей, в залежності від кількісної насиченості переробними підприємствами. До першої групи, з найбільшим насиченням підприємств-виробників, ввійшли: Кіровоградська, Миколаївська, Запорізька, Черкаська, Донецька, Полтавська, Харківська та Луганська області, в яких зосереджено 76,3% підприємств. Названі області, за винятком Миколаївської, яка входить до складу топологічних зон першого рівня – портової зони, знаходяться в глибинних топологічних зонах, та всі знаходяться на перетині міжнародних автомобільних та залізничних транспортних коридорів.

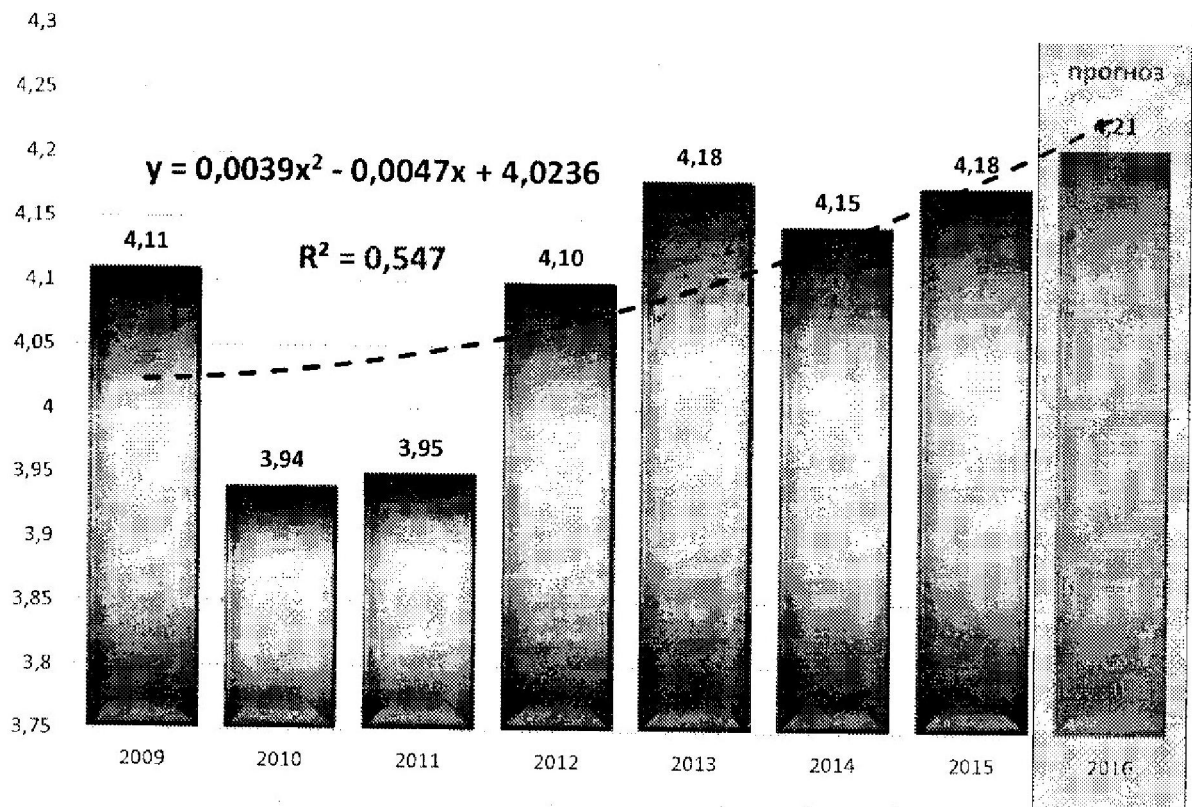

Рис. 4. Динаміка та трендова закономірність індексу конкурентоспроможності Одеської області

До другої групи ввійшли Одеська, Херсонська, Дніпропетровська, Вінницька, Київська та Сумська області, у яких зосереджено 18% потужностей. В даній групі до портових зон відносяться Одеська та Херсонська області.

Третю групу склали Хмельницька, Житомирська, Закарпатська, Львівська, Рівненська, Тернопільська та Чернівецька області. Таким чином, найбільш перспективними для розміщення виробничо-логістичних комплексів виступають області, які формують групи А та В.

Порівняльна характеристика Європейської та Азіатської моделей логістичних хабів, дала змогу синтезувати найбільш прийнятну для вітчизняних регіональних систем структуру з виробничо-логістичними активностями. Доведено, що транспортно-логістичні активності комплексу забезпечить наступна структура:

– автомобільний транспортний відділ, який безпосередньо буде здійснювати автомобільні перевезення олій;

– логістичний відділ, діяльність якого у рамках комплексу буде спрямовано на забезпечення надання послуг із організації перевезень, складського обслуговування, виконання навантажувально-розвантажувальних робіт.

– контейнерний термінал, який забезпечить роботу з флекси-танками, залізничними вагонами;

– ремонтно-сервісного відділу, що забезпечуватиме технічне обслуговування та ремонт технологічного обладнання, рухомого складу транспорту у повному обсязі та з необхідним рівнем якості;

– експедиторський відділ, який у рамках комплексу надаватиме послуги з документального оформлення та митного супроводження перевезень, забезпечення збереження вантажів у процесі виконання перевезень.

В рамках оптимізації калькулювання вартості послуг, автором рекомендовано запровадити для розрахунків з виробничо-логістичними комплексами та портовими терміналами комплексну послугу ($V_{\text{ком.пос}}$), яка складається із: величини комплексного тарифу із розвантаження, зберігання, доробки та перекачування олії на борт суден-танкерів (T_k); витрат із транспортування олії на хаб та в місце подальшого використання після зберігання ($V_{\text{тр}}$) та величини експлуатаційних витрат, які виникають при доведенні олії до стану, придатного для подальшого використання після зберігання ($V_{\text{екс}}$).

$$V_{\text{ком.пос.}} = T_k + V_{\text{тр}} + V_{\text{екс.}}$$

Величина комплексного тарифу підприємства із зберігання рідинних харчових продуктів хабу розраховується за формулою:

$$T_k = T_n + T_{\text{зб,міс}} * t_{\text{міс}} + T_v + T_{\text{дор}} + T_{\text{анал}}$$

T_k – комплексний тариф на зберігання однієї тонни за місяць;

T_n – вартість приймання (розвантаження з автомашин, залізничних вагонів, суден) однієї фізичної тонни олії;

$T_{\text{зб,міс}}$ – вартість зберігання однієї тонни олії за місяць;

$t_{\text{міс}}$ – тривалість зберігання олії в місяцях;

T_v – вартість відвантаження однієї фізичної тонни олії.

$T_{\text{дор}}$ – вартість доробки (сепарування), проведення аналізів однієї фізичної тонни олії;

$T_{\text{анал}}$ – вартість проведення лабораторних аналізів

Розвиток транспортно-логістичного підрозділу спрямований на формування партнерських відносин між виробниками та споживачами продукції за допомогою гнучкої системи взаємодії різних видів транспорту. Будівництво рекомендованого РВЛК стане кроком у розбудові транспортну інфраструктуру країни, так як буде обслуговувати не тільки вантажі оліежирової галузі, а і вантажі інших галузей національної економіки та транзит.

По-друге, максимально оптимізувати маршрути перевезення олій на

внутрішніх магістралях. Автором розроблена і реалізована програма за допомогою якої здійснюються оптимізаційні розрахунки показників ефективності перевезення соняшникової олії в регіоні функціонування виробничо-логістичного комплексу, включаючи доставку партій олій в порти перевалювання.

Математична модель програми виглядає наступним чином.

F – фінансові кошти, виділені на закупівлю і транспортування соняшникової олії в плановому періоді, p – кількість пунктів кінцевих виробників товару в Україні, m – кількість маршрутів транспортування від одного виробника до терміналу в порту, X_{ij} – кількість закупленої олії у i -го виробника та перевезеного по j -му маршруту, C_{ij} – вартість перевезень одиниці ваги олії від i -го виробника по j -му маршруту. Тоді задача прийме вид: знайти

$$P(x) = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m x_{ij} \rightarrow \max$$

$$\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m c_{ij} x_{ij} \leq F$$

$c_{ij} = f(i, j)$ – функція, що відображає витрати на переміщення одиниці ваги продукції от i -го виробника по j -му маршруту.

Ця функція може бути побудована з наявної електронної бази вартості залізничних перевезень по Україні і експертним оцінкам фірм - автомобільних перевізників. Логістичні витрати по просуванню експортних партій від заводу виробника до кінцевого споживача: усереднена вартість зберігання на заводі 40-50 грн./т; навантаження на автомобільний транспорт, залізничний транспорт – 35-50 грн. /т; транспортування залізничним транспортом (залізничний тариф, додаткові збори) – 180-250 грн./т; сертифікація (радіологічне дослідження; хімічне дослідження, сертифікат якості, послуги лабораторії, обстеження, аналіз зразків). Залежить від розміру партій вантажу і складають – 8-12 грн./т.; митне оформлення - 14 -17 грн./т; перевалювання в порту - 300-360 грн./т; Таким чином, сумарні логістичні витрати з доставки рослинних олій по ланцюгу завод - судно складають от 670-800 грн./т в залежності від діючих факторів.

По-третє, на державному рівні рекомендується прийняти закон, щодо визнання олійно-екстрактних та олійно-пресових заводів сезонними. Сезонність роботи заводів з виробництва олій – є одна із загальноукраїнських проблем. Нарахування амортизації на заводах здійснюється круглий рік, так як законодавчо заводи прирівняні до постійно діючих підприємств. Названа ситуація вигідна власникам заводів, тому що нараховується амортизація на потужності які фактично простоюють, що дає можливість прискореного повернення інвестицій, і по-друге до бюджету не сплачується частка податку на прибуток.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження зроблено такі висновки теоретичного,

методичного та науково-практичного характеру:

1. Доповнено понятійно-категорійний апарат в частині уточнення сутності поняття «регіональна логістична система», яка визначена як механізм з надання підтримки профільним видам економічної діяльності завдяки інфраструктурі регіону на базі природно-кліматичних, інноваційних та людських ресурсів.

2. Доведено, що метою правового регулювання у досліджуваній сфері є забезпечення відповідності законодавству Європейського Союзу положень національного законодавства, що регулюють вимоги до якості і безпечності олії.

Відповідними правовими актами було запроваджено партнерство і співробітництво між Співтовариством і його державами-членами з одного боку та Україною з іншого боку. Адаптація до вимог ЄС у сфері виробництва рослинної продукції потребує реорганізації інституціональної системи та/або реформуванням модернізація окремих установ, оскільки основні витрати для впровадження означених вимог покладаються на підприємства-виробників рослинних олій.

3. Доведено, що загальні виробничі витрати формуються із трьох груп - трансформаційних, трансакційних та логістичних. При цьому логістичні витрати об'єднують групу витрат з переміщення, зберігання матеріальних та супутніх з ним потоків: фінансових, інформаційних та сервісних, формуючи групу витрат з виділенням витрат, пов'язаних з роботою з замовником, що в подальшому стане основою для розробки моделі розрахунку пропорції розподілу збуту продукції підприємства-виробника між ланцюгами постачань різного рівня.

4. Визначено, що природо-ресурсний потенціал більшості регіонів України повністю задовольняє потреби в природних ресурсах, що потрібні для безперебійного функціонування структурних елементів олійно-жирової промисловості. Одеська область впевнено входить в топ 10 областей України за розмірами посівних площ соняшнику. За даними Державної служби статистики у 2015 році за рівнем виробництва соняшнику Одеська область посіла сьоме місце.

Нами досліджено залежність валового регіонального продукту від рівня виробництва олії соняшникової нерафінованої та її фракцій. Доведено, що за умови збереження попередніх умов розвитку, зміна валового регіонального продукту (млн грн) майже на 59 % залежить від рівня виробництва олії (тис. т) в Одеській області.

5. Визначено, що потужності оліє жирової галузі представлені двома технологіями: екстрагуванням та пресуванням. Згідно індексу Херфіндаля-Хіршмана ринок відноситься до помірно концентрованого та характеризується активним процесом витіснення середніх та малих підприємств з ринку. На основі АВС-аналізу, нами виділено три групи областей, в залежності від насиченості переробними підприємствами.

До першої групи, з найбільшим насиченням підприємств, ввійшли: Кіровоградська, Миколаївська, Запорізька, Черкаська, Донецька, Полтавська, Харківська та Луганська області, в яких зосереджено 76,3% підприємств. Названі області, за винятком Миколаївської, яка входить до складу

топологічних зон першого рівня – портової зони, знаходяться в глибинних топологічних зонах, та всі знаходяться на перетині міжнародних автомобільних та залізничних транспортних коридорів. До другої групи ввійшли Одеська, Херсонська, Дніпропетровська, Вінницька, Київська та Сумська області, у яких зосереджено 18% потужностей. Третю групу склали Хмельницька, Житомирська, Закарпатська, Львівська, Рівненська, Тернопільська та Чернівецька області. Таким чином найбільш перспективними для розміщення виробничо-логістичних комплексів визначено області, які ввійшли до групи А та групи В.

6. Здійснено класифікацію експортних ланцюгів за типом формування структури. До першої групи віднесено компанії які самостійно формують ланцюг: агровиробництво, зберігання насіння соняшника, виробництво олії, зберігання олії, транспортування в порт перевантаження, накопичення судових партій та перевантаження на борт суден танкерів. Другу групу формують корпорації, холдинги, які не повністю забезпечують здійснення експортних операцій власними підрозділами. Третю групу складають підприємства які просувають продукцію методом толінгової системи. Виробники насіння соняшника, на власний ризик організують переробку насіння та просувають по експортному ланцюгу олійну продукцію. В толінговому ланцюгу задіяні підприємства різних форм власності на принципах надання послуг. Прибуток від здійснення експортних операцій розподіляється між учасниками ланцюга, відповідно доданої вартості кожним із учасників.

7. Визначено, що при інших рівнозначних умовах, можна передбачити, зростання індексу конкурентоспроможності Одеської області до 4,18 за підсумками 2015 року. Обґрунтовано залежність регіонального індексу конкурентоспроможності на прикладі Одеської області від рівня виробництва олії соняшnikової нерафінованої та її фракцій. При цьому нами побудовано парну модель залежності індексу конкурентоспроможності регіону від рівня виробництва олії, результати якої показують, що за умови збереження попередніх умов розвитку, зміна індексу конкурентоспроможності регіону майже на 73 % залежить від рівня виробництва олії (тис. т) в Одеській області.

Обґрунтовано недосконалість ланцюгів з експорту соняшnikової олії в Україні, які не забезпечують якість експортованої продукції, уможливаючи введення сторонніх домішок (нафтопродуктів та курячих жирів) в експортні партії олій та аргументовано зміну структур ланцюгів шляхом доповнення їх регіональними виробничо-логістичними комплексами.

8. Розроблено комплексний тариф для регіональних виробничо-логістичних комплексів портових терміналів, який враховує суттєву питому вагу транспортних витрат в собівартості продукції, при цьому величина комплексного тарифу підприємства із зберігання рідинних харчових продуктів хабу розраховується за формулою: $T_k = T_n + T_{зб, мис} * t_{мис} + T_v + T_{дор} + T_{анал}$.

9. Розроблено методику оптимізації логістичних витрат з переміщення рослинних олій від виробників до регіонального виробничо-логістичного комплексу та до порту перевалювання на борт суден-танкерів за допомогою програми «Розрахунок_логістики».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Домбровська Н.О. Вплив логістичних витрат на конкурентоспроможність підприємств перевалювання харчових рідинних вантажів / Н.О. Домбровська // Тенденції розвитку підприємств в нових реаліях України: колективна монографія / [Савенко І.І., Домбровська Н.О. Каламан Ю.Б. на ін.]; за наук. ред. І. І. Савенка, І. О. Седікової. – Одеса, 2015. – С. 6-17.

2. Домбровська Н.О. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток підприємств перевалювання харчових вантажів в Україні / Н.О. Домбровська // Управління розвитком підприємств (за видами економічної діяльності) в умовах глобалізації: колективна монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук., проф. І. І. Савенка, канд. екон. наук, доц. І. О. Седікової. – Одеса, 2014. – С. 6–16. (Особистий внесок здобувача: проаналізовано динаміку розвитку підприємств перевалювання харчових вантажів в Україні)

Статті у наукових фахових виданнях:

3 Домбровська Н.О. Особливості формування логістичних ланцюгів з експорту рослинних олій в Україні / Н.О. Домбровська // Щоквартальний науковий журнал «Економіка харчової промисловості». – 2015. Том 7. Випуск № 3. – С. 8–15. Журнал індексується в: World Cat, BASE (Bielefeld Akademik Search Engine), Uran, Research Bible, Google Scholar.

4. Домбровська Н. О. Специфіка функціонування експортних ланцюгів продукції олійножирової галузі України / Н.О. Домбровська // Науковий вісник Херсонського державного університету, Серія Економ. наук. В. 14., Ч. 3, Вид-во «Гельветика», 2015. - С. 24- 28.

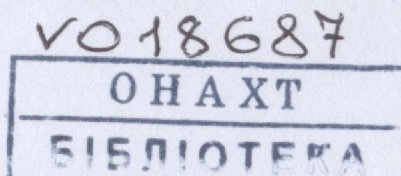
5. Домбровська Н. О. Тенденції розвитку оліє переробних потужностей України – проблеми та шляхи їх вирішення / Н.О. Домбровська // Науковий вісник Херсонського державного університету, Серія Економ. наук. В. 13., Ч. 4, Вид-во «Гельветика», 2015.- С. 31- 35.

6. Домбровська Н. О. Удосконалення інфраструктурного забезпечення регіональних топологічних зон об'єктами виробничої та логістичної активностей / Н.О. Домбровська // Вісник ОНУ, Серія Економіка, Т. 20, В. 5., 2015 - С. 53- 57.

7. Домбровська Н. О. Дослідження механізмів формування логістичних модулів експортних ланцюгів України / Н. О. Домбровська // Вісник ОНУ, Серія Економіка, Т. 20, В. 6., 2015. - С. 44- 49.

Статті в іноземних виданнях та у виданнях України, що внесені до міжнародних наукометричних баз:

8. Домбровська Н. О. Регіональна оцінка розвитку та сучасного стану олієжирової галузі / Н.О. Домбровська // Молодий вчений. – 2016. – № 5 (32). – С. 85–91. Журнал індексується в: РИНЦ, ScholarGoogle, OAJI, CiteFactor, Research Bible, Index Copernicus. Index Copernicus (IC™ Value): 4.11 (2013) Index Copernicus (IC™ Value): 5.77 (2014).

Матеріали конференцій та статті в інших виданнях

9. Домбровская Н.А. Украинское подсолнечное масло полностью соответствует установлениям международным стандартам – эксперт / Н.А. Домбровская // Еженедельный информационно-аналитический журнал «АПК-Информ», 2013. – № 46 (882). – С. 22 – 23.

10. Домбровська Н. О. Логістика на ринку підсолнечного масла в Україні / І. І.Савенко, С. В. Котлик, Н. О. Домбровська // Тенденції розвитку аграрного сектору економіки України в умовах соціально-економічної та політичної нестабільності: матеріали наукового колоквиуму за напрямом наукової школи «Сталий розвиток та економіка безпеки агропромислової сфери» (15 травня 2015 р.). – Одеса: Фенікс, 2015. – С. 75 – 81. *(Особистий внесок здобувача: проаналізовано склад витрат в експортних ланцюгах).*

11. Домбровська Н. О. Специфіка функціонування регіональних транспортно-логістичних систем з обслуговування експортних рідинних харчових вантажів / І. І.Савенко, Н. О. Домбровська: Матеріали Міжнародної конференції International Scientific Conference Modern transformation economics and management in the era of globalization (January 29, 2016) Proceedings of the Conference, Klaipeda. - Baltija publishing. - P. 218-221. *(Особистий внесок здобувача: розроблено класифікацію регіональних транспортно-логістичних систем з перевалювання рідинних харчових продуктів).*

АНОТАЦІЯ

Домбровська Н.О. Регіональна система транспортно-логістичного обслуговування олієжирової галузі. – На правах рукопису

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Одеська національна академія харчових технологій, Одеса 2016.

У дисертації розглянуто теоретичні положення та розроблено методичний інструментарій щодо транспортно-логістичного обслуговування олієжирової галузі регіональними системами.

Уточнено поняття «регіональна система транспортно-логістичного обслуговування» яке визначено, як «комплекс логістичних активностей із обслуговування незалежних матеріальних потоків, циркулюючих в границях економічних регіонів країни» та «експортний потенціал країни», який визначено, як можливість інфраструктури країни на базі природно-кліматичних, інноваційних та людських ресурсів створювати конкурентоздатну продукцію в обсягах повного забезпечення внутрішнього споживача та експорту її в інші країни.

Розглянуто глобалізаційні процеси та продовольчі проблеми сучасного світу, проведено аналіз функціонування підприємств олієжирової галузі України та її регіонів як доміанти макрологістичної системи експорту соняшникової олії, здійснено регіональну оцінку розвитку та сучасного стану олієжирової галузі та визначено особливості формування логістичних модулів експортних ланцюгів продукції олієжирової галузі.

Розроблено методичні рекомендації щодо оптимізації логістичних витрат в

експортному ланцюзі соняшникової олії шляхом розробки економіко-математичної моделі оптимізації транспортних витрат макрологістичної експортної системи соняшникової олії на засадах логістики.

Ключові слова: регіональна система, транспортно-логістичне обслуговування, логістичні витрати, експортний потенціал, експортний ланцюг, олієжировий підкомплекс, насіння соняшнику, соняшникова олія, аутсорсинг, толінгова система.

АННОТАЦИЯ

Домбровская Н.А. Региональная система транспортно-логистического обслуживания масложировой отрасли. – На правах рукописи.

Диссертация на получение научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика. – Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса 2016.

В диссертации уточнено понятие «региональная транспортно-логистическая система», которое определено как «комплекс логистических активностей по обслуживанию независимых материальных потоков, циркулирующих в пределах экономических регионов страны», и «экспортный потенциал страны», которое определено как возможность инфраструктуры страны на базе природно-климатических, инновационных и человеческих ресурсов создавать конкурентноспособную продукцию в объемах полного обеспечения внутреннего потребителя и экспорта ее в другие страны.

Рассмотрены глобализационные процессы и продовольственные проблемы современного мира, проведен анализ функционирования предприятий масложировой отрасли Украины и ее регионов как доминанты макрологистической системы экспорта подсолнечного масла, выполнена региональная оценка развития и текущего состояния масложировой отрасли и определены особенности формирования логистических модулей экспортных цепей продуктов масложировой отрасли.

Разработаны методические рекомендации по оптимизации логистических затрат в экспортной цепи подсолнечного масла путем разработки экономико-математической модели оптимизации транспортных расходов макрологистической экспортной системы подсолнечного масла на основе логистики

Обоснована концепция оптимизации затрат в процессе формирования и реализации экспортного потенциала подсолнечного масла Украины, которая базируется на экономико-математической модели оптимизации логистических затрат в цепи: производитель семян подсолнечника - производство масла - транспортировка территорией Украины - логистический перегрузочный хаб - морские перевозки к конечному потребителю.

Осуществлена классификация экспортных цепей переваливания пищевых наливных грузов в Украине по критерию перехода собственности между элементами макрологистических систем, которыми выступают

интегрированные структуры производства, переработки и экспорта растительных масел.

Исследованы тенденции развития, структуры мирового и украинского рынков растительных масел; констатировано лидерство Украины в экспорте подсолнечных масел, которое обеспечивается опасным превышением площадей выращивания подсолнечника в структуре севооборота.

Обосновано зависимость регионального индекса конкурентоспособности на примере Одесской области от уровня производства масла подсолнечного нерафинированного и его фракций. При этом нами построено парную модель зависимости индекса конкурентоспособности региона от уровня производства масла, результаты которой показывают, что при условии сохранения предварительных условий развития, изменение индекса конкурентоспособности региона почти на 73% зависит от уровня производства масла (тыс. т) в Одесской области.

Разработана экономико-математическая модель определения минимума суммарных затрат на перевозку подсолнечного масла на Илличевский наливной терминал различными видами транспорта от разных поставщиков Украины.

Ключевые слова; региональная система, транспортно-логистическое обслуживание, логистические затраты, экспортный потенциал, экспортная цепь, масложировый подкомплекс, семена подсолнечника, подсолнечное масло, аутсорсинг, толинговая система.

SUMMARY

Dombrovska N.O. Regional system of transport - logistics system servicing of sunflower oil industry. - The manuscript

Thesis for scientific degree of candidate of economic sciences in specialty 08.00.05 – the development of productive forces and regional economy. – Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa 2016.

The thesis deals with theoretical principles and methodological tools as for transport and logistics services in oil industry of regional systems.

The concept "regional system of transport and logistics services" is defined as "a set of logistics activities of the service of independent material flows, circulating within the boundaries of economic regions of the country" and "export potential of the country", which is defined as the possibility of infrastructure based on climatic, innovation and human resources to create competitive products to ensure full extent of internal consumption and export to other countries.

Are considered globalization processes and food problems of modern world, is made the analysis of the functioning of oil industry enterprises in Ukraine and its regions as the dominant of macro logistics system of sunflower oil exports, is carried out a regional assessment of the current state and development of oil industry and the are defined peculiarities of formation of logistic modules of export chains of oil industry products.

Developed methodical recommendations for optimizing logistics costs in the export chain of sunflower oil by developing economic and mathematical models to optimize transportation costs of macro logistics sunflower oil export system based on

logistics.

Key words: regional system, transport and logistics services, logistics costs, export potential, export chain, oil subcomplex, sunflower seeds, sunflower oil, outsourcing, tolling system.